

Inovace bakalářského studijního oboru Aplikovaná chemie

<http://aplchem.upol.cz>

CZ.1.07/2.2.00/15.0247

Tento projekt je spolufinancován
Evropským sociálním fondem a státním
rozpočtem České republiky.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

OKRESNÍ HOSPODÁŘSKÁ
KOMORA OLOMOUC

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. Lekce

Doprovodné jevy tržního mechanismu

Struktura lekce:

5.1 Nedokonalosti tržního mechanismu

5.1.1 Monopol

5.1.2 Další nedokonalosti tržního mechanismu

5.2 Nezaměstnanost

5.3 Inflace

5.1 Nedokonalosti tržního mechanismu

- základní podmínkou pro správné, rychlé a optimální fungování tržního mechanismu je tzv. **dokonalá konkurence** (rovné podmínky pro všechny účastníky trhu)
- v reálné ekonomice existuje vždy pouze v různé míře **nedokonalá konkurence**, vznikají poruchy fungování tržního mechanismu

5.1 Nedokonalosti tržního mechanismu

5.1.1 Monopol

- je vrcholnou formou nedokonalé konkurence
- znamená doslova "jeden prodávající,"

Monopoly vznikají:

- administrativním zásahem státu
- normálním působením TM – likvidace drobných konkurentů

5.1 Nedokonalosti tržního mechanismu

Výhody monopolního postavení:

- výrobce sám určuje vysokou, tzv. **monopolní cenu**
- poptávka a nabídka, jakožto tržní síly přestávají fungovat (TM neplní funkci alokátora zdrojů)
- výrobce nic nenutí k vyšší náročnosti **na kvalitu**

5.1 Nedokonalosti tržního mechanismu

- monopol vytváří trvalý převis poptávky (nedostatkové zboží), omezuje tak uspokojování potřeb
- monopol nehospodaří co nejefektivněji
- v daném odvětví potlačuje fungování tržního mechanismu

5.1 Nedokonalosti tržního mechanismu

Metody k omezování činnosti a vlivu monopolů:

- **preventivní**

právní a hospodářská legislativa

- **průběžné**

stát činí opatření k ekonomické regulaci monopolu (stanovení maximálních cen, založení konkurujícího s. p.)

- **následné (sankce)**

5.1 Nedokonalosti tržního mechanismu

Druhy monopolu:

- kartel
- trust
- syndikát
- koncern

5.1 Nedokonalosti tržního mechanismu

Oligopol:

- vzniká přirozeně „ekonomickou“ cestou
- několik **málo firem** produkujících stejné výrobky **ovládá trh**
- např. mobilní operátoři

5.1 Nedokonalosti tržního mechanismu

- a) vznik externalit
 - pozitivní
 - negativní
- b) přednost krátkodobého prospěchu před dlouhodobými cíli
- c) zmírnění sociálních důsledků „tvrdosti“ tržního systému

5.1 Nedokonalosti tržního mechanismu

- d) růst majetkové a tím i společenské diference mezi sociálními vrstvami společnosti (přerozdělování)
- e) stát musí podporovat činnosti, které nejsou ziskové, ale pro společnost potřebné (věda, školství, zdravotnictví)

5.2 Nezaměstnanost

- vyplývá z principu tržního mechanismu

Příčiny nezaměstnanosti:

- nepříliš velká možnost existence substituce (náhrady studia a přípravy)
- existence řady mimoekonomických faktorů v jednotlivých lokalitách (bytové poměry, příbuzenské poměry)

5.2 Nezaměstnanost

- trh práce je svázán četnými zákony, předpisy, formálními postupy
- cena pracovní síly (tj. mzda) je pod vlivem sociálních, politických i ekonomických faktorů nepohyblivá směrem dolů. Průměrná mzda roste směrem nahoru, opačný pohyb prakticky není možný především ze sociálního hlediska, navíc v tržním hospodářství postupuje inflace

5.2 Nezaměstnanost

- malou pružností poptávky i nabídky ekonomicky činného obyvatelstva. V ČR se tento počet pohybuje cca nad hranicí 6 milionů lidí

5.2 Nezaměstnanost

Míra nezaměstnanosti:

$$N = \frac{\text{dobrovolně nezaměstnaní}}{\text{ekonomicky aktivní obyvatelstvo}} \times 100$$

EAO = zaměstnaní + nedobrovolně nezam.

5.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost dělíme na několik kategorií :

1. Dobrovolná - frikční
 - sezónní
 - strukturální
2. Nedobrovolná

5.2 Nezaměstnanost

Opatření státu:

- pasivní: vyplácení podpor v nezaměstnanosti (Úřady práce)
- aktivní: státní podpora zaměstnanosti, školící střediska, rekvalifikační programy, různé typy daňových zvýhodnění pro zaměstnavatele)

5.3 Inflace

Inflaci

je možné definovat jako projev určité nerovnováhy mezi zdroji a potřebami, která se navenek projevuje jako **vzestup cenové hladiny za určité časové období** (většinou za měsíc, za rok apod.).

5.3 Inlace

Růst cenové hladiny se měří ve statistice pomocí tkz. **spotřebitelského koše**.

K měření inflace můžeme používat řady indexů, v současné době se používá tzv. index spotřebitelských cen.

5.3 Inlace

Index spotřebitelských cen:

$$I_n = \frac{CPI_n - CPI_{n-1}}{CPI_{n-1}} \times 100$$

kde CPI = index spotřebitelských cen

5.3 Inlace

Podle míry inflace rozeznáváme různé stupně inflace:

1. Mírná (do 10 %)
2. Rychlá (do 100 %)
3. Hyperinflace (v tisících %)

5.3 Inflace

Příčiny inflace:

- inflace tažená poptávkou
(prvotní impulz vzniká na straně poptávky)
např. u agregátní poptávky nadměrné
úvěry
- inflace tažená nabídkou
(prvotní impulz vzniká na straně nabídky)

5.3 Inflace

je způsobena nadměrným růstem
nákladových položek
např. neúměrné zvyšování mezd